

Prof. Dr. İlhan Helvacı

İstanbul Üniversitesi - Hukuk Fakültesi

Borçlar Hukuku - Genel hükümler - 14. Hafta - 1. Ders - 29.02.2024

I-) Bölünebilen Borçlar - Bölünemeyen Borçlar ve Kısmi İfa Sorunu

Peki, şimdi başlık, bölünebilen borçlar, bölünemeyen borçlar başlığı. Edimin niteliğinde veya değerinde bir azalma olmaksızın, edimi bölemiyorsak bir diğer söyleyişle edimin niteliğinde veya değerinde bir azalma olmaksızın edimi parçalara ayıramıyorsak bölünemeyen borçlardan söz ediyoruz.

Şimdi ben size bir cam vazoyu teslim etmekle yükümlü olsam, ki bu bir yalın eşyadır. Herhalde bu vazoyu bölerek teslim etmem söz konusu olamaz, değil mi? Bir arabayı teslim etmek zorunda kalsam, bir bilgisayarı teslim etmek zorunda kalsam bu böyle yalın bir eşya değildir, bileşik bir eşyadır. Yani birden çok eşyanın bir araya gelmesiyle oluşan bir eşyadan söz ediyoruzdur. Bu otomobili de size herhalde bölerek teslim etmem söz konusu olamaz. Bölünemeyen borçlar bir bütün olarak ifa edilecekler. Bu konuda herhangi bir sorun yok.

Bölünemeyen borçlarda kısmi ifa sorunuyla da karşı karşıya kalamayız, değil mi? Çünkü borcun bir bütün olarak tek seferde ifa edilmesi gerektiği aşikâr.

Başka bölünemeyen borçlarımız da var. Bazı yapma borçları bölünemezler, değil mi? Yapmama borçları bölünemezler. Rekabet etmeme borcu bölünemez nitelikte bir borçtur. Aynı şekilde bazı yapma borçları bölünemez nitelikte borçtur. Bir inşaat yapmayı taahhüt ederim. İki senede tamamlarım. *“Hocam işte ara ara yerine getirdiğin edimlerle yavaş yavaş yapmakta değil misin? Kısım kısım ifa etmiyor musun?”* Hayır. O inşaatın yapımı esnasındaki bütün o hareketler ifaya yönelik hareketler. Ama siz en son ne zaman tatmin edileceksiniz alacaklı koltuğuna oturan şahıs olarak. O inşaat tamamlandığında ve eser size teslim edildiğinde. On katlı bir binayı yapmayı taahhüt ettiysem 3. katı hâlâ inşaat halinde ise bu bir kısmi ifa falan değildir. Yapma borçlarında da bir eser meydana getirme söz konusu olduğunda da ne ile karşı karşıyayızdır? Bölünemez bir borçla karşı karşıyızdır. Bir roman yazmayı taahhüt ettim, bir senfonik eser bestelemeyi taahhüt ettim, bir resim yapmayı taahhüt ettim. Kısmi ifa mümkün mü? Siz acaba o romanın yarısıyla yetinebilir misiniz, resmin yarısı ile yetinebilir misiniz, bir senfonik eserin yarısıyla yetinebilir misiniz? 1/4'ü ile yetinebilir misiniz? Mümkün değil. Bölünemeyen borçlarda bu gibi borçlarda kısmi ifa zaten söz konusu olmayacak.

Bölünebilen borçlara geldiğimizde tahmin edileceği üzere borcun konusunu ne oluşturuyor? Çeşit borçları oluşturuyor. Bölünebilen borçlarda edim onun niteliğinde veya değerinde bir azalma olmaksızın çeşitli parçalara bölünebiliyor. 10 ton buğday verme borcu, 20 kilogram pirinç verme borcu, 30 litre zeytinyağı verme borcu, 10 ton petrol, 10 ton kömür verme, 20 metre perdelik kumaş verme borcu. Hepsi çeşit borcu.

Dolayısıyla bunlar ne olabilirler? Gerçekten de baktığımızda bölünebilirler. Bunlarda kısmi ifa olgusuyla karşı karşıya kalabiliriz. Kısmi ifayı ilerleyen dakikalarda ele alacağız. Şimdi biz nerede kalalım? Bölünebilen borçlarda kalalım. Önce birden çok alacaklı varsa ihtimalini çözeceğiz. Ondan sonra da birden çok borçlu varsa ihtimalini çözeceğiz.

II-) Bölünebilen Borçlarda Birden Çok Alacaklı Varsa

Şimdi bölünebilen bir borçla karşı karşıyayız. Önce neyi çözüyoruz? Birden çok alacaklı varsa ihtimalini çözüyoruz.

Birden çok alacaklı varsa burada da iki ihtimalle karşı karşıyayız. Birinci ihtimal şu olsun. Alacaklılar arasında teselsül, bir müteselsil alacaklılık hali söz konusu olsun. Yani bir zincirleme alacaklılık hali söz konusu olsun.

1-) Alacaklılar Arasında Teselsül Varsa

B-----A1 ve A2 (alacaklılar arasında teselsül var)

Alacaklılar arasında teselsül varsa sonuç şudur: Alacaklılardan her biri borcun tümüyle kendisine ifa edilmesini isteyebilir. Borçlu da kendisinden talepte bulunan örneğin bu A1'e borcun tamamını ödeyebilir ve borcundan kurtulur. A1'e ödeme yapmayabilir. A2'ye ödeme yapabilir. Borcun tamamını A2'ye ödeyebilir ve yine borcundan kurtulur.

TBK madde 169'dayız. Bu alacaklılar arasında teselsül başlığı size ayrıca anlatılacak ama benim bugün buna belli oranda değinmem gerekiyor. O yüzden kısaca değineceğim. 169. maddeye beraberce bakalım. Kenar başlık "B. Müteselsil alacaklılık." Dikkat Borçlar Kanunu'nun birinci kısmındayız; dördüncü bölümündeyiz. Başlık "Borç İlişkilerinde Özel Durumlar". Birinci Ayırım: "Teselsül. "A. Müteselsil borçluluk." "B. Müteselsil alacaklılık."

169. maddenin 1. fıkrasına bakalım. Diyor ki kanun koyucu:

"Müteselsil alacaklılık, borçlunun, alacaklılardan her birine borcun tamamını isteme hakkını tanıdığı veya kanunun belirlediği durumlarda doğar."

Müteselsil alacaklılık ya kanundan kaynaklanacak ya da taraflar arasındaki sözleşmeden kaynaklanacak. Borçlunun karşısında birden çok alacaklı olacak. Borçlu o alacaklılara neyi taahhüt edecek? Diyecek ki "İçinizden herhangi biri benden borcun tümüyle ifasını talep edebilir. Ben de içinizden herhangi birine borcun tamamını ifa ederek borcumdan kurtulabilirim." diyecek.

İsterseniz şuraya hemen böyle yazalım:

B-----A1 ve A2 (alacaklılar arasında teselsül)

B var borçlu, bir tarafta da A1 ve A2 var, değil mi? Bu A1 ve A2 müteselsil alacaklı sıfatına sahipler. Tekrar okuyorum:

“Müteselsil alacaklılık, borçlunun, alacaklılardan her birine borcun tamamını isteme hakkını tanıdığı veya kanunun belirlediği durumlarda doğar.

Borçlu, alacaklılardan birine yaptığı ifayla, bütün alacaklılara karşı borcundan kurtulmuş olur.”

a-) Bankacılık Uygulamasında Alacaklılar Arasında Teselsül: Müşterek Hesap - Münferit Kullanım Örneği

Şimdi siz bunu meslek hayatınızda, uygulamada nerede göreceksiniz? Uygulamada, bankacılık uygulamasında göreceksiniz. Baktığınız zaman orada bir borçlumuz var. Bu borçlu kim? Banka. Peki, kim var burada da? A1 ve A2 var. Müştereken bir hesap açmışlar. Aynen böyle söylenir bankacılık uygulamasında müşterek hesap - münferit kullanım denir. Hesapta örneğin 10.000 lira bir para olsun.

Şimdi taraflar arasında bir sözleşme var, bankayla A1 ile A2 arasında. Bu sözleşmede alacaklılar arasında teselsül kabul edilmiş. Yani A1 gidip 10.000 liranın tamamını çekebilir mi? Çekebilir. Bankanın mevduat ödeme borcu sona erer mi? Sona erer. A1 gitmemiş de kim gitmiş? A2 gitmiş. A2, 10.000 liranın tamamını çekebilir mi? Çekebilir. Bankanın 10.000 liralık mevduat ödeme borcu sona erer mi? Sona erer.

Gerçekten de baktığınız zaman uygulamada müşterek hesap - münferit kullanım diye adlandırılır. Münferit imza diye adlandırılır.

b-) Alacaklılar Arasında Rücu Sorunu - Alacaklılar Arasında İç İlişki

Tekrar şu sorunun peşine düşebilirsiniz zihninizde. Diyebilirsiniz ki hocam A1 ile A2 arasında bir iç ilişki yok mu? A1 ile A2 arasında bir iç ilişki var. O onların kendi aralarındaki adı üzerinde iç ilişki. Yani A1 ile A2 kendi aralarındaki sözleşmede şöyle bir anlaşma yaptılarsa *“Bu hesap üzerindeki alacaklılık ilişkisinde A1’in payı %70, A2’nin payı %30.”* dedilerse sonrasında da örneğin A1, 10.000 liranın tamamını çekme yetkisine sahip olduğu için bankadan paranın tamamını çektiyse ardından A1 ile A2’nin kendi aralarındaki rücu ilişkisi karşımıza çıkacak.

A1 10.000 liranın tamamını aldığı anda evet, bankadan bunu almak yetkisine sahip mi? Evet, bu yetkiye sahip ama A1 ve A2 arasındaki iç ilişkide acaba ne söz konusu olacak? A2, A1’e diyecek ki bu 100 birimin hepsine sahip değilsin. 10.000’in hepsine sahip değilsin. Senin sahip olacağın rakam ne kadar? 7.000 lira. Senin bana iç ilişki çerçevesinde neyi ödemen lazım? 3.000 lirayı ödemen lazım diyecek. Bakarsak Borçlar Kanununa şunu görüyoruz. Hemen 169. maddenin üçüncü ve dördüncü fıkralarını okumam lazım:

“Alacaklılardan birinin icraya veya mahkemeye başvurmuş olduğu kendisine bildirilmedikçe, borçlu onlardan dilediği birine ifada bulunabilir.

Aksi kararlaştırılmadıkça veya alacaklılar arasındaki hukuki ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça, alacaklılardan her birinin edim üzerindeki hakları eşittir.”

Yani ben burada %70, %30 oranını vermeseydim ne yapacaktık? %50, %50 ,1/2, 1/2 iç ilişkide hak sahibidirler diyecektik. Devam ediyoruz son fıkra 169:

“Kendisine düşen paydan fazlasını elde eden alacaklı, ...” (yani iç ilişkide kendisine düşen paydan fazlasını elde eden alacaklı) “... bu fazlalığı payını alamamış olan diğer alacaklılara ödemekle yükümlüdür

Yani şurada çözdüğüm örnekte sonuç itibarıyla uygulanacak hükümler nelerdir? Borçlar Kanunumuzun 169. maddesinin son iki fıkrasıdır.

Peki, demek ki bölünebilen borçlardayız. Birden çok alacaklı ihtimalini ele alıyoruz. Birden çok alacaklı ihtimalinde neyi çözdük? TBK madde 169’u alacaklılar arasında teselsülü çözdük.

Böylesine işlemlere eşler arasında rastlanır, böylesine işlemlere babayla oğlu arasında, babayla kızı arasında rastlanır, kardeşler arasında rastlanabilir. Yani yaşlı bir baba bankacılık işlemleriyle uğraşmak istememektedir. Kızıyla beraber müştereken böyle bir hesap açar. Kendisinin de kızının da münferit kullanım hakkı vardır. Kızı A1 olsun gençtir ve işlem hayatının içerisinde yer alan bir hanımefendidir. Gidip bankacılık işlemlerini yapar. Babasının ihtiyaçları için harcar, zaman zaman kendi ihtiyaçları için harcar, zaman zaman kendi çocukları için harcar. O bizi ilgilendiren taraf değil şu an itibarıyla. O iç ilişki.

A1 kendisi için kendi payına düşenden daha fazla bir harcama yaptıysa kime karşı sorumlu olacaktır? Diğer hesap sahibi A2 yani babasına karşı sorumlu olacaktır.

2-) Alacaklılar Arasında Teselsül Yoksa = Kısmi Alacaklılık

Peki geldik alacaklılar arasında teselsül yoksa ihtimaline, alacaklılar arasında teselsül yoksa. Adı üzerinde acaba şimdi alacaklılardan herhangi biri borcun tamamının kendisine ifasını isteyebilir mi, bu talep hakkına sahip mi veya borçlu borcun tamamını alacaklılardan birisine içlerinden birisini seçerek ödemek yetkisine sahip mi, borcundan kurtulabilir mi? Hayır! Burada ne var? Burada kısmi alacaklılık söz konusu.

Kısmi alacaklılıkta tahmin edileceği üzere ne ile karşı karşıya kalacağız? Herkes söz konusu olacak üzerinde kendi payı oranında hak sahibi olacak. Yani bir borçlumuz var karşısında A1 ve A2 var. Ama alacaklılar arasında bir teselsül yok.

10.000 liralık bir borç ilişkisi söz konusu. A’nın payının %60 oranında olduğunu varsayalım. A2’nin payının da %40 oranında olduğunu varsayalım. A1, B’den ne kadarlık bir talepte bulunabilecek? 6.000 liralık bir talepte bulunabilecek. B, A1’e sadece ve sadece 6.000 lira ödeyebilir, daha fazla ödeme yapamaz ve A2 de B’den ne kadarlık bir talepte bulunacak? %40 oranında hak sahibi olduğu için 4.000 liralık bir talepte bulunacak. Dolayısıyla 5.000 liralık bir talepte bulunabilir mi? Hayır. Aynı şekilde B, A2’ye 5.000 lira ödeyebilir mi?

Hayır. Onun da ödeyebileceği rakam azami rakam ne olacaktır? A2'nin payı oranında olacaktır.

a-) Mülkiyeti Nakil Borcu Bölünebilen Bir Borçtur

Bir soruyu sormak ve ona yanıt aramak gerçekten de bu noktada önem arz edebilir. Burada bir satıcı düşünelim. Bir taşınmazı olduğunu düşünelim. Bu taşınmazı tapuya kayıtlı, bu taşınmazını yeni malikler M1 ve M2'ye 1/2 - 1/2 oranında müşterek mülkiyet esaslarına göre devredeceğini varsayalım. Mülkiyet nakli bölünebilir bir edim mi? Bir daha düşünün. Tapuya kayıtlı taşınmazı var. Bağımsız bölümü var, arazisi var, tarlası var hiç fark etmez. Bu taşınmazın üzerinde müşterek maliklere örneğin M1'e 1/2 oranında M2'ye 1/2 oranında acaba bir devir yapabilir mi?

Müşterek mülkiyet bizim hukuk sistemimizde benimsenmiş bir mülkiyet sistemi mi? Birden çok şahsın mülkiyeti başlığını atıp biz size derslerde anlatmışızdır. Demişizdir ki paylı mülkiyet, = hisseli mülkiyet, = müşterek mülkiyet söz konusu olabilir ya da ne söz konusu olabilir? İştirak halinde (=elbirliği ile) mülkiyet söz konusu olabilir, değil mi? Elbirliği ile hak sahipliği olabilir demişizdir. Örneğin mirasçılar terekeye dahil malvarlığı değerleri üzerinde elbirliğiyle hak sahibidirler demişizdir.

Müşterek mülkiyet örneğine dönelim. Burada da mülkiyeti nakil edimi, mülkiyeti devir borcu bölünebilen bir borç mu? Elbette. Değil mi? Gerçekten baktığımız zaman S, tapuda M1 ile buluşabilir. Önce ona 1/2 mülkiyet nakli hususunda gereken işlemleri yaparlar, satım sözleşmesini yaparlar, tapuya tescili için gereken işlemleri yaparlar, taşınmazın 1/2 payının M1 adına tescili için. Aynı şekilde bir süre sonra veya aynı gün M2 ile tapuda buluşurlar. Satım sözleşmesini yaparlar. Bu satım sözleşmesi çerçevesinde Satıcı S, M2'ye 1/2 müşterek mülkiyet payını devreder. Söz konusu 1/2 müşterek mülkiyet payının M2 adına tescili için gerekli işlemleri taraflar gerçekleştirirler. Sonuç itibarıyla mülkiyet nakli bölünebilir bir edim midir? Evet mülkiyet nakli bölünebilir bir edimdir. Taşınmazlarda durumun bu şekilde olduğunu söyleyebiliriz.

b-) Zilyetliğin Nakli Bölünebilen Bir Borç Değildir

Şöyle taşınırlara da yavaş yavaş bir zaman ayırılım zihnimizde o da şekillenmeye başlasın. Satıcı S, burada alıcı 1, alıcı 2 diyelim bunlara da. Mülkiyeti nakletmek için ne yapacak taşınırlarda? Zilyetliğin nakli söz konusu olacak, değil mi? Teslim söz konusu olacak. Peki acaba zilyetliğin naklini bölebilir misiniz? Zilyetliğin naklini bölebilir misiniz? A1'e bir kısım zilyetlik, A2'ye bir kısım zilyetlik söz konusu olabilir mi? Zilyetliğin nakli bölünebilir bir borç değildir. Buna yavaş yavaş ilerleyen dakikalarda geleceğiz.

III-) Bölünebilen Borçlarda Birden Çok Borçlu Varsa

1-) Borçlular Arasında Teselsül Varsa

Bölünebilen borçlardayız. Birden çok alacaklı varsa dedik. Alacaklılar arasında teselsül varsa durum nedir, onu çözdük. Alacaklılar arasında teselsül yoksa yani kısmi alacaklılık söz konusuysa durum nedir, onu çözdük.

Şimdi yine bölünebilen borçlarda kalıyoruz. Bölünebilen borçlarda ne yapacağız bu kez? Bu kez birden çok borçlu varsa ihtimalini çözeceğiz.

Demin birden çok alacaklı varsa başlığını atmıştık. Şimdi birden çok borçlu varsa başlığını atıyoruz.

Demin ne yapmıştık? Alacaklılar arasında teselsül varsa, alacaklılar arasında teselsül yoksa ayrımını yapmıştık.

Burada da aynı şekilde ilerleyeceğiz. İşimizi kolaylaştırmak için böyle paralellikler kurarsak hafızaya daha rahat alırız. Borçlular arasında teselsül varsa.

Siz aslında bunu biliyorsunuz daha önceki derslerde konuştuk, değil mi?

B1 / B2 -----A.

(Müteselsil borçlular)

Bir tarafta borçlu B1 ve borçlu B2 var, bir tarafta da alacaklı A var. 10.000 lira borçlular B1 ve B2, A'ya. Teselsül nereden doğuyor borçlu teselsülü? Kanundan doğuyor veya sözleşmeden doğuyor. Diğer bazı ihtimaller de belki var ama şu an itibarıyla oraya girmek istemiyorum. Zaten diğer meslektaşımız anlatacak. Biz sadece ve sadece temel prensiplere bir dokunup geçmek istiyoruz. Baktığımız zaman Borçlar Kanunumuzun 162. maddesindeyiz:

“Birden çok borçludan her biri, alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olmayı kabul ettiğini bildirirse, müteselsil borçluluk doğar.

Böyle bir bildirim yoksa, müteselsil borçluluk ancak kanunda öngörülen hâllerde doğar.”

Yani taraflar arasında böyle bir müteselsil borçluluk ilişkisi varsa A, 10.000 liranın tamamının ödenmesini B1'den isteyebilir mi? Evet. B2'den de isteyebilir mi? Evet. Her ikisinden aynı anda bunun ifasını isteyebilir mi? Evet. Değil mi?

Hatta üç tane borçlu olduğunu düşünün. 9000 lira bir borç olduğunu düşünün. Borçluların her birinden B1'den, B2'den, B3'ten veya B1 ve B2'den, B1 ve B3'ten, B2 ve B3'ten ya da B1, B2 ve B3'ten hepsinden ne yapabilir? Borcunun tümüyle ifasını talep edebilir.

a-) Rücu Meselesi - Borçlular Arasındaki İç İlişki

Bu ilk örnekte kalalım. B1 10.000 lira ve B2'de 10.000 lirayı ödemeyi müteselsil olarak üstlenmişlerse B1 10.000 lirayı öderse sonuç itibarıyla borç ne yapar? Sonra erer. Sonra biz onların arasında bir iç ilişki çerçevesinde karşımıza çıkacak sorunları incelemeye başlayabiliriz. Taraflar arasında eğer iç ilişkideki paylar örneğin eşit ise yani 1/2 ve 1/2 ise bu

çerçevede ne yapacağız gerçekten de? B1 10.000 lira ödemişse iç ilişkideki payından daha fazla ödeme yaptı, değil mi? Payından daha fazla ne kadar ödeme yaptı? 5.000 lira daha fazla ödeme yaptı. O zaman B1 söz konusu 5.000 lira için B2'ye başvurabilecek, ona rücu edebilecek.

Borçlar Kanununun 167. maddesindeyiz. TBK m. 167 kenar başlığı ile birlikte bize şunu söylüyor:

“III. İç ilişki.

1. Paylaşım.”

“Aksi kararlaştırılmadıkça veya borçlular arasındaki hukuki ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça, borçlulardan her biri, alacaklıya yapılan ifadan, birbirlerine karşı eşit paylarla sorumludurlar.” (167 fıkra 1).

Yani bir saptama yapmadılarsa veya işin niteliğinden aksi anlaşılmıyorsa iç ilişkideki payları birbirine eşittir. Devam ediyor kanun koyucu 167 fıkra 2'de şunu söylüyor:

“Kendisine düşen paydan fazla ifade bulunan borçlunun, ödediği fazla miktarı diğer borçlulardan isteme hakkı vardır. Bu durumda borçlu, her bir borçluya ancak payı oranında rücu edebilir.”

Yani bu örnekte 10.000 liranın tamamını ödemekle yükümlü olan ve ödeyen borçlunun ödediği fazla miktarı yani 5.000 lirayı diğer borçlulardan isteme hakkı vardır. Bu durumda borçlu her bir borçluya ancak payı oranında rücu edebilir.

Şurada 3 tane borçlumuz olsaydı ve B1, B2, B3 9.000 liralık bir borcun ifası söz konusu olsaydı, hepsini B1 ödemiş olsaydı. B2 ve B3'e ne yapacaktı? 1/3 ve 1/3 oranında rücu edecekti, değil mi? Onlardan her birinden 3.000 liranın kendisine ödenmesini isteyebilecekti.

b-) Halefiyet Meselesi

Biz sizlere halefiyet konusunu da anlattık. Halefiyette TBK m. 127'nin 2. fıkrasında ne diyordu kanun koyucu? Ben diyordu halefiyet hallerini böyle saptadım ama diğer halefiyet hallerine ilişkin kanun hükümleri saklıdır diyordu. Biz size 127'deki halefiyeti anlatırken müteselsil borçluluktaki halefiyeti de anlatmıştık. Hatırlarsanız şu örneği kurmuştum ben. Demiştik ki bir muris (mirasbırakan) var. Ona M diyelim. Alacaklı A var. Bu çerçevede baktığımızda K'nın da kefil olduğunu görüyoruz. M'nin vefatıyla beraber geriye iki tane mirasçısı kalmış? Çocukları kalmış, Ç1 ve Ç2 isminde. M'nin borcu ne kadar olsun yine 10.000 lira olsun.

M (Borçlu) ----- A (Alacaklı)

K da A ile bir kefalet sözleşmesi imzalamış.

Bir süre sonra M vefat etti. Mirasçıları çocukları Ç1 ve Ç2 oldu ve müteselsil borçlu haline geldiler.

Peki diyelim ki Ç2 bu 10.000 liranın tamamını ödemekle yükümlü mü? Mirasçılar miras bırakanın borçlarından böyle miras yoluyla intikali mümkün olan borçlarından müteselsilen sorumlular mı? Zincirleme olarak sorumlular mı? Evet sorumlular (TMK m. 641).

Baktığımız zaman alacaklı A isterse Ç1'den isterse Ç2'den 10.000 liranın tamamını talep edebilir mi, her ikisinden de talep edebilir mi? Evet. Örneğin Ç2'den talep etmiş ve Ç2 10.000 lirayı ödemişse Ç1'e rücu edecek. Ç1'e rücu ederken aralarındaki iç ilişkideki payları (miras payları) ne kadar? 1/2 - 1/2. İki tane çocuk geride kalmış. Miras payları eşit. Dolayısıyla Ç2 10.000 liranın tamamını ödemişse 5.000 lira için kardeşi Ç1'e rücu edebilecek. Kefaletten yararlanabilecek mi? Ne diyor Borçlar Kanunu madde 168.

Dikkat Ç2'deyim. Ç2 10.000 liralık borcu ödedi. Şimdi Ç1'e rücu (dönüp başvurma) aşamasına gelmek üzereyiz. Diyor ki 168 kenar başlık: "2. Alacaklıya halef olma."

"Diğerlerine rücu hakkına sahip olan borçlulardan her biri, ..." yani bu örnekte Ç2, "... ifa ettiği miktar oranında alacaklının haklarına halef olur. ..."

Dolayısıyla Ç2, Ç1'e rücu ederken kefaletten de yararlanmak imkanına sahip olacak. Çünkü alacaklının haklarına ne oldu? Halef oldu.

2-) Borçlular Arasında Teselsül Yoksa (Müşterek Borçluluk = Kısmi Borçluluk)

Bölünebilen borçlardayız. Birinci ihtimal borçlular arasında teselsül varsa dedik. TBK madde 162 ve devamını ele aldık. Şimdi hangi ihtimali çözeceğiz? Borçlular arasında teselsül yoksa.

Zaten siz bana söyleyeceksiniz borçlular arasında teselsül yoksa ne olacak? Müşterek borçluluk söz konusu olacak, değil mi? Kısmi borçluluk söz konusu olacak. Baktığımız zaman B1, B2 ile A arasında bir sözleşme yapılmış. Bu sözleşme çerçevesinde B1 ve B2 10.000 lirayı borçlanmışlar A'ya. Onların herhangi bir müteselsil borçluluğundan söz edilmemiş. Kanun da böyle bir müteselsil borçluluk öngörmemiş. O zaman ne yapacağız? Örneğin taraflar arasındaki anlaşmada B1'in payı %60'sa B2'nin payı da %40'sa alacaklı A, B1'den sadece ve sadece ne kadar talep edebilecek? 6.000 lira talep edebilecek. 7000 lira talep edemeyecek. B2'den de ne kadar talep edebilecek? Yine sadece ve sadece payı oranında talepte bulunabilecek. Yani bu örnekte 4.000 liranın kendisine ifasını talep edebilecek. Peki bölünebilen borçlar böyle.

IV-) Bölünemeyen Borçlarda Birden Çok Alacaklı Varsa

Şimdi geldik yavaş yavaş nereye? Bölünemeyen borçlara. Yani mülkiyet nakline dair borç bölünebiliyor muydu? Evet, iki tane müşterek malik, üç tane müşterek malik, dört tane müşterek malik söz konusu ise bölünebiliyorduk ifayı ama zilyetlik nakli bölünebiliyor muydu? Bölünemiyordu. Zaten biraz önce tarifi verdik. dedik ki bölünemeyen borçlarda durum şudur. Edim niteliğinde veya değerinde bir azalma olmaksızın parçalara ayırlanamamaktadır. Edim niteliğinde veya değerinde bir azalma olmaksızın bölünemiyordur dedik. Eğer durum böyle ise bölünemeyen bir borçla karşı karşıyayız.

Bölünemeyen borçlarda eğer birden çok alacaklı, eğer birden çok borçlu yoksa ifa herhangi bir özellik arz etmiyor, değil mi? Bölünemeyen borçlarda eğer birden çok alacaklı yoksa eğer birden çok borçlu yoksa ifa herhangi bir özellik arz etmiyor.

Biraz önce konuştuğumuz o zilyetlik nakli ihtimaline tekrar bakalım. Zilyetlik nakli: Bir tarafta satıcı S, bir tarafta alıcı A. S, bir taşınır nesnenin mülkiyetini nakletmeyi taahhüt etmiş, zilyetliğini nakledecek ve mülkiyetini nakledecek. Bir tarafta satıcı S, bir tarafta alıcı A. S zilyetliği naklederken karşı tarafta sadece ve sadece bir tane alacaklı varsa yani sadece A varsa her ne kadar bu zilyetlik nakli bölünemeyen bir borç ise de bu borcun ifası herhangi bir özellik arz etmeyecek.

Aynı şekilde birden çok borçlu yoksa bu bölünemeyen edimin ifasının örneğin zilyetlik naklinin bir özelliği yok. Satıcı S örneğinde kalalım. Bir tek borçlu var. Yine zilyetliği nakil borcunun ifasında; bu borcun ifası herhangi bir özellik arz etmeyecek.

Ama bölünemeyen borçlarda, 1-) birden çok alacaklı varsa, 2-) birden çok borçlu varsa durum özellik arz edecek.

Bölünemeyen borçlarda önce neyi inceliyoruz? Birden çok alacaklı varsa ihtimalini inceliyoruz. Sonra bu alacaklılar arasında teselsül varsa ihtimalini ele alacağız. Ardından da alacaklılar arasında teselsül yoksa ihtimalini çözeceğiz

1-) Alacaklılar Arasında Teselsül Varsa

Bölünemeyen borçlardayız ve birden çok alacaklı varsa ihtimalindeyiz. Önce alacaklılar arasında teselsül varsa olasılığında.

Artık bence yanıtını ezbere biliyorsunuz. Sadece birazcık örneklendirmem lazım. Birden çok alacaklı varsa? Bu nasıl olacak? Şöyle bakmamız lazım. B isimli kişi var. Burada A1 ve A2 var. Yani birden çok alacaklı var.

Hocam nasıl bir ilişki var? A1 ve A2 örneğin bir taşınır malın malikidirler. Peki ne olmuş? Bir tarihte B ile A1 ve A2 arasında bir kira sözleşmesi kurulmuş. Kira sözleşmesi sona ermiş. Malın artık maliklere iadesi söz konusu.

Bir tarihte B ile A1 ve A2 arasında ariyet sözleşmesi kurulmuş. Yani kullanım ödücü sözleşmesi kurulmuş. Ariyet sözleşmesi sona ermiş. Malın iadesi artık söz konusu.

Bir tarihte B ile A1 ve A2 arasında bir saklama, bir emanet sözleşmesi eski adı ile bir vedia sözleşmesi kurulmuş. Saklama sözleşmesi sona ermiş. Artık malın iadesi söz konusu.

Örneklerin hepsinde artık zilyetliğin iadesi ile karşı karşıyayız. Malın iadesi ile karşı karşıyayız. Borç ilişkisi sona erdi. Şimdi söyleyin bana. Alacaklılar arasında teselsül varsa B, söz konusu taşınır nesneyi A1'e teslim ederek borcundan kurtulabilir mi? Alacaklılar arasında teselsül varsa, alacaklılardan her biri ne yapabiliyordu? Borcun tümüyle kendisine ifasını talep edebiliyordu. Borçlu alacaklılardan birisine borcunu ifa ederek ne yapabiliyordu? Borcundan kurtulabiliyordu. Bir sorun var mı? Alacaklılar arasında teselsül varsa zaten

uygulayacağınız hükmü siz biliyorsunuz. Madde kaç? TBK madde 169, değil mi? Yani madde 169 gördüğünüz gibi bölünebilen borçlarda da bölünemeyen borçlarda da uygulama alanı bulabilen bir hüküm.

Ama hayatın doğal akışında olayların birçoğunda nerede uygulama alanı bulacak? Bankacılık uygulamasında gördüğümüz gibi bölünebilen edimlerde uygulama alanını bulacak. Devam ediyoruz.

2-) Alacaklılar Arasında Teselsül Yoksa

Birden çok alacaklı varsa ama alacaklılar arasında ne yoksa? Alacaklılar arasında teselsül yoksa. Fikriniz var mı? Borçlar Kanununun neresine baksak artık yavaş yavaş? Bölünemeyen borçlardayız. Kira, ariyet, saklama sözleşmeleri malın artık iadesi gerekiyor ama iki tane müşterek malik var.

TBK m. 85. Kenar başlık “2. Bölünemeyen borç”

“Bölünemeyen bir borcun birden çok alacaklısı varsa, alacaklılardan her biri, ...” (A1 veya A2) “... borcun alacaklıların tamamına ifasını isteyebilir. ...”

Yani “*Ey kiracı, ey kullanım ödünçü (=ariyet) alan, ey saklayan (=emanet alan),*” değil mi? “*Sen söz konusu malı artık iade etmek zorundasın ama kime iade etmek zorundasın, bu ifayı kime yapacaksın? A1 ve A2’ye birlikte yapacaksın.*” İçlerinden birisine iade ederse borcundan kurtulabilir mi, borcunu ifade etmiş sayılabilir mi, borç sona erer mi? Hayır, borcunu ifa etmiş olmaz.

Biz hangi başlıktayız. Borç nasıl ifa edilecek sorusu başlığı altındayız. Dolayısıyla diyoruz ki; bölünemeyen bir borcun birden çok alacaklısı varsa alacaklılardan her biri borcun alacaklıların tamamına ifasını isteyebilir. Borçlu edimini alacaklıların hepsine birden ifa etmek zorundadır.

Alacaklı temerrüdü ihtimaline değinilmesi

A1 borcun ifasını kabule hevesli. Borçlu B’ye diyor ki, “*Ver bakalım sakladığın malı, ver bakalım ariyet aldığın malı, ver bakalım kiraladığın malı. Teslim alayım. Teslim almaya hazırım.*” diyor. A2 ise hiç oralı değil.

Borçlu borcunu ifa edebilir mi? Alacaklılar arasında teselsül olsaydı kolay. Alacaklılar arasında teselsül yoksa borçlu borcunu ifade edebilir mi, borcundan kurtulabilir mi? Kurtulamaz. Peki kurtulmak istiyorsa ona bir tavsiyeniz var mı? A1’in bu ifayı kabule yanaşması ama A2’nin bu ifayı kabule yanaşmaması çerçevesinde acaba alacaklı yüzünden haklı bir sebep olmadan ifanın gerçekleştirilememesi ihtimaliyle karşı karşıya kalmıyor muyuz? Alacaklı temerrüdü hükümlerine gidebilir mi acaba bizim buradaki borçlumuz? Yani “*Mahkemeye müracaat edeyim, mahkeme bir tevdi mahalli tayin etsin, şu örneğin kiraladığım malı o tevdi mahalline emanet edeyim, o tevdi mahalline teslim edeyim, 3. kişiye teslim edeyim, 3. kişiye emanet edeyim ve şu borcumdan kurtulayım.*” diyebilir mi? Diyebilir.

Baktığınız zaman Borçlar Kanunu'nun hangi hükmündesiniz? Var mı hatırlayan ilerleyen derslerde de ele alacağız. 106 ve devamındayız. “a. Tevdi hakkı” kenar başlığı taşıyan 107. maddesindeyiz. Hatta bazı yazarlar bunu 111. madde çerçevesinde de ele alıyorlar ama her ikisinde de alacaklılar yüzünden borcun ifa edilememesiyle karşı karşıyayız. Her ikisinde de zaten tevdi ihtimali söz konusudur diyoruz.

www.ilhanhelvacidersleri.com
